

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária

Magyar jogtörténet

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szegedi Tudományegyetem

Cím: 6720 Szeged, Dugonics tér 13.

www.u-szeged.hu

www.szechenyi2020.hu

1

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFECTETÉS A JÖVŐBE

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege	kollokviummal záródó előadás
Tagozat	MAT-JN-17/EN
Tárgyfelelős tanszék	SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Magyar Jogtörténeti Tanszék
Oktatók	Prof. Dr. Homoki-Nagy Mária egyetemi tanár
Elérhetőség	6721 Szeged, Bocskai u. 10-12. 2. emelet 44. szoba Tel/Fax: (62) 544-412 E-mail: jogtort@juris.u-szeged.hu
Tantárgyi kreditpontok	5
Követelmények	az adott tantárgy követelményei a tantárgy coospace színterén

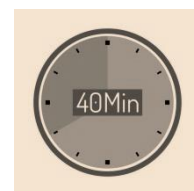
A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

1. Olvassa el a tantárgy alapadatait.
2. Ismerje meg a tantárgy követelményrendszerét.
3. Figyelmesen olvassa el az olvasóleckét.

Az olvasólecke feldolgozásához szükséges idő: kb. 35-40 perc

4. Tanulmányozza a kötelező tananyag vonatkozó részeit. A tananyag elsajátításához segítséget nyújt az ajánlott irodalom.
5. Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
6. Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, akkor jelezze a tantárgy oktatójának.

Büntetőjogtörténet IV.

A magyar büntetőjogi kodifikáció története I.

Nyugat-Európában már a 16. században elkészültek az első büntetőjogi kódexek.

- 1532-ben V. Károly császár utasítására elkészült *Constitutio Criminalis Carolina*;
- I. Ferenc utasítására 1539-ben elkészült francia *Bűnvádi Perrendtartás*;
- a magyar büntetőjog fejlődésére is jelentős hatást gyakorolt III. Ferdinánd büntetőtörvénykönyve, az 1656-ban elkészült *Praxis Criminalis*.

Az európai jogfejlődésben a *felvilágosodás* eszméinek hatására alakult ki az igény arra, hogy egy-egy jogterületet – jogágot – önálló törvénykönyvben szabályozzanak. A 18. században a büntetőjog területén indult el egy kodifikációs hullám.

Magyarországon a török kiűzését követően összehívott 1712 – 1715. évi országgyűlésen **Bencsik Mihály** terjesztett elő egy büntetőtörvény-javaslatot.

Bencsik Mihály a nagyszombati egyetem tanára, javasolta, hogy a hűtlenség és az uzsora bűncselekményeinek szabályozásán kívül „a büntetéseket a cselekményekhez képest szabályozó büntetőtörvénykönyv”-et is össze kellene állítani. Ő volt az első, aki a büntetőjog közjogi jellegét kiemelte.

a tervezet forrásai:

- a Hármaskönyvben megtalálható büntetőjogi normák,
- a régi magyar törvények,
- az osztrák büntetőjogi normák,
- a magyar bírói gyakorlatot.

1. kép: *Constitutio Criminalis Carolina* címlapja

A Bencsik-féle 1712. évi tervezet szerkezetét tekintve két részre oszlik:

- az első rész tartalmazza a büntető eljárásjogot,
- a második rész az anyagi büntetőjog egyes szabályait:
 - = a büntetőjog általános szabályai,
 - = az egyes bűncselekményeket,
 - = a büntetések enyhítő és súlyosbító körülményei,
 - = pontos elhatárolásokat adott az egyes bűncselekményfajok elválasztására: pl. szándékos emberölés, gondatlanságból elkövetett emberölés, jogos védelmi helyzet stb.

Amíg a korábbi évszázadokban a büntetésekre helyezték a hangsúlyt, s ez alapján csoportosították az egyes bűncselekményeket, addig Bencsik a cselekményeket a törvényben meghatározott büntettek alapján csoportosította. (Ez lesz az egyik első lépése annak, hogy a bűncselekmények törvényi tényállásait határozzák meg.)

Az országgyűlés a Bencsik-féle javaslatot tárgyalta, elfogadta, de nem szentesítették egy kivétellel: a **hűtlenség** bűncselekményi kategóriáit az **1723:10-12. tc**-ekkel szentesítették.

Az 1712-1715. évi országgyűlésen felállították a *Systematica Commissio* (rendszeres bizottság), amelynek feladata volt a teljes magyar jogrendszer megújítása. E bizottság által elkészített munkát nevezzük **Novum Tripartitum**nak. Ez a munka azonban nem volt alkalmas arra, hogy a magyar jogrendszert, illetve annak egyes területeit a 18. század viszonyai alapján szabályozza. **Gochetz Gábor** készítette el az első magyar büntetőjogi monográfiát (1746), amelyben Bencsik munkáját is ismertette, sőt egyes részeit szó szerint átvette.

A 18. században Mária Terézia és II. József tett kísérletet egy az osztrák birodalom egésze számára érvényes büntető törvénykönyv elkészítésére. Mária Terézia 1768-ban elkészíttette a *Constitutio Criminalis*

2. kép: *Constitutio Criminalis Theresiana* címlapja és első oldala

Theresiana-t, melyet az örökös tartományokban léptetett hatályba.

II. József által 1787-ben kiadott és a birodalom minden államában - így Magyarországon is - hatályba léptetett *Sanctio Criminalis Josephina*.

A *Josephina* sok új, humánus rendelkezést tartalmazott:

- rögzítette a *nullum crimen sine lege* elvét,
- eltörölte a halálbüntetést,
- a büntetteket büntettre és vétségre osztotta,
- különbséget tett a politikai bűncselekmény és az egyéb büntettek között,
- ismerte az enyhítő és a súlyosbító körülményeket,
- a törvény előtti egyenlőség elvének megfelelően nem tett különbséget a büntetések kiszabásánál a társadalom egyes tagjai között,
- szabályozta az egyes büntettek privilegizált és minősített eseteit.

I. Ferenc 1803-ban új büntetőtörvénykönyvet adott ki, amely igen sok elemében megőrizte, illetve tovább vitte II. József rendelkezéseit.

Az 1790/91: 67.tc-el felállította a regnicoláris bizottságokat, melyek közül a jogi bizottságnak - (*Deputatio Juridica*) - az egyik legfontosabb feladata lett a büntetőjogi törvénykönyv-tervezet elkészítése. A tervezet – mint a magánjogi törvényjavaslatok is – 1795-re készült el.

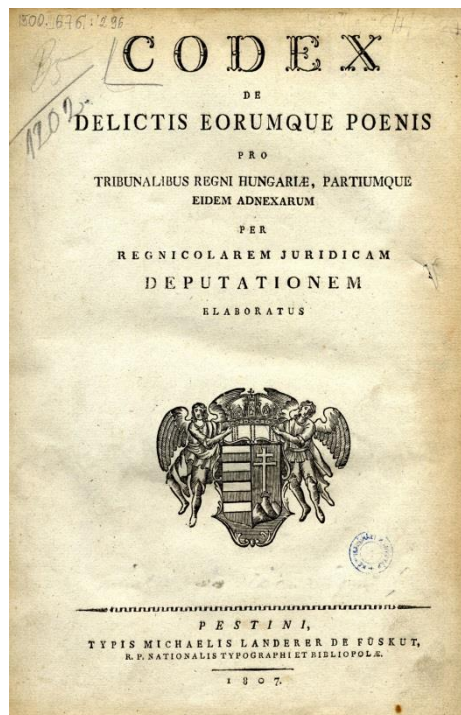
Szerkezete:

- Bevezetés, ahol néhány büntetőjogi alapelvet rögzítettek,
- az első részben a büntető eljárásjogi szabályokat,
- a második részben a büntető anyagi jogi szabályokat rögzítették. A tervezet büntető anyagi jogi része „*A büntettekről és azok büntetéséről*” címet viselte.

Az anyagi jogi büntetőjavaslatnak:

- nem volt általános része,
- az egyes bűncselekmények törvényi tényállását szabályozta,
- ezek figyelembevételével határozta meg a kiszabható büntetéseket, illetve azok mértékét.

- az egyes bűncselekményeket a társadalomra veszélyességük alapján csoportosította,
- különbséget tett „a közbiztonság elleni bűncselekmények”, mint a hűtlenség, lázadás, határjel elmozdítása, pénzhamisítás, rágalmazás, hamis tanúzás stb.,
- a „polgárok élete és testi épsége elleni bűntettek” között: ide sorolták az emberölést, a szülő és csecsemőgyilkosságot, mérgezést, párbajt. A polgárok becsületét, illetve a polgárok vagyonát és szabadságát veszélyeztető bűntettek közé tartozott többek között a becsületsértés, az emberrablás, a nemi erőszak, a lopás, a rablás, a gyűjtögetés,
- „az erkölcsök megrontására irányuló bűntettek” között találjuk az istenkáromlást, a vérfertőzést, a bigámiát, a házasságtörést, a természet elleni fajtalanyságot.

3. kép: Az 1795. évi büntető-törvénykönyv-tervezet címlapja

A büntetési nemek közül: a halálbüntetés mellett megmaradt a jóságvesztő hatály, a tömlöc vagy az áristom, sőt a testi fenyítés is. Ugyanakkor a felvilágosodás eszméinek a hatására a tervezetben a bűncselekmény súlyához mért büntetések alkalmazását javasolták a tervezet készítői.

Miután a magyar jakobinus mozgalom miatt nem hívták össze az országgyűlést ezt a tervezetet sem tűzték az országgyűlés napirendjére.

Az 1825/27: 8. tc-el ismét felállították az országgyűlési bizottságokat. Ez az új bizottság az előző tervezetet vette alapul, de elhagyta az alapelveket tartalmazó bevezető részt. Az eljárásjog és az anyagi jogi szabályok mellett önálló fejezetet szentelt a kihágásoknak.

Kihágásnak tekintettek minden olyan jogsértést, amely nem esett a büntetőjog hatálya alá. A kihágások többségét pénzbírsággal fenyegette.

A kodifikáció előremutató jeleként értelmezhető, hogy a tervezetet indokolással látták el. A tervezet 1830-ban készült el, amikor kinyomtatva megküldték a vármegyéknek. Az 1832/36.

évi országgyűlés – valószínű idő hiányában – nem tűzte napirendjére ennek a tervezetnek a tárgyalását.

ÖNELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Mit értünk kodifikáció alatt?
2. Mutassa be Bencsik Mihály tevékenységét?
3. Mi volt a Novum Tripartitum?
4. Mi volt a feladata a regnicoláris deputációknak 1795-ben és 1828-ban?

KÖTELEZŐ TANANYAG

-- az előadásokon elhangzottak

-- Mezey Barna: Magyar jogtörténet. Budapest, Osiris, 2007. 312-317. pp.

<https://www.szaktars.hu/osiris/view/mezey-barna-szerk-magyar-jogtortenet-osiris-tankonyvek-2007/?pg=0&layout=s>

EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI 2020

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

